

Likumi, to regulētās tiesību jomas

Demokrātiskā valstī ir likumi un normatīvie akti, kas regulē dažādas dzīves jomas.

Atbildību par dažādiem nodarījumiem pret personu, valsti vai mantu nosaka, piemēram:

- Krimināllikums;
- Civillikums;
- Administratīvās atbildības likums;
- Darba likums;

Krimināllikums ir likums, kas:

- nosaka, kuri nodarījumi ir noziedzīgi;
- klasi icē noziedzīgus nodarījumus;
- paredz noteiktu sodu par noziedzīgiem nodarījumiem.

Krimināllikums iedala noziedzīgos nodarījumus:

- kriminālpārkāpumos;
- noziegumos.

Noziegumi ir nodarījumi:

- pret personu un tās veselību:
 - personas aizskārums,
 - miesas bojājumi,
 - izvarošana,
 - slepkavība u. tml.;
- pret īpašumu:
 - zādzība,
 - krāpšana u. tml.;
- pret cilvēci:
 - genocīds,
 - terorisms,
 - nacionālā naida izraisīšana,
 - etniskā naida izraisīšana,
 - rasu naida izraisīšana,
 - reliģiskā naida izraisīšana;

- pret valsti:
 - darbība pret Latvijas Republikas neatkarību un vienotību,
 - valsts simbolu zaimošana,
 - spiegošana u. tml.;
- pret dabu.

No 14 gadu vecuma personai sākas kriminālatbildība, ja tā ir izdarījusi kādu šajā likumā minētu nodarījumu:

- ar nodomu;
- neuzmanības dēļ.

Civillikums nosaka ģimenes tiesības. Civillikumam ir vairākas daļas:

- ģimenes tiesības:
 - laulības slēgšana un šķiršana,
 - vecāku un bērnu attiecības,
 - bāreņu adopcija u. tml.;
- mantojuma tiesības:
 - mantošanas kārtība,
 - mantojuma dalīšana u. tml.;
- lietu tiesības:
 - īpašnieka tiesības un pienākumi,
 - tiesības rīkoties ar ienākumiem no īpašuma u. tml.;
- saistību tiesības:
 - līgumu slēgšana,
 - dāvināšanas kārtība,
 - parādu piedziņa,
 - galvinieka tiesības un pienākumi u. tml.

Administratīvie likumi nosaka:

- Kādas personas prettiesiska, vainojama rīcība (darbība vai bezdarbība) ir administratīvs pārkāpums;
- administratīvā soda veidus: pamatsodi un papildsodi;
- kādā kārtībā var sodīt personu, kas izdarījusi administratīvo pārkāpumu;
- kura institūcija vai amatpersona var uzlikt administratīvo sodu.

Darba likums regulē darba devēja un darbinieka savstarpējās tiesiskās attiecības:

- darba līguma sastādīšanu;
- darbinieka tiesības un pienākumus;
- darba devēja tiesības un pienākumus;
- darba samaksu;
- darba un atpūtas laiku u. tml.

Bērnu tiesību aizsardzības likums nosaka:

- bērna tiesības un brīvības;
- bērna pienākumus pret:
 - ģimenes locekļiem,
 - sabiedrību;
- bērna tiesību nodrošināšanu:
 - vecāku un citu personu:
 - tiesības un pienākumus,
 - atbildību;
 - valsts:
 - tiesības un pienākumus,
 - atbildību;
 - pašvaldības:
 - tiesības un pienākumus,
 - atbildību;
- bērna tiesību aizsardzības sistēmu.

Likumi tiek veidoti un pastāv, lai:

- aizstāvētu cilvēkus;
- noteiktu cilvēku tiesības un pienākumus;
- regulētu cilvēku:
 - attiecības,
 - uzvedību sabiedrībā.

Likumi nedrīkst būt pretrunā ar Satversmi.

(sk. avotu: <https://mape.skola2030.lv/resources/8793>)

Likumu un normatīvo aktu atbilstību Satversmei nosaka Satversmes tiesa.

ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija deklarācija un LR Satversme nosaka cilvēka tiesības. Cilvēka tiesības var ierobežot, ja ir apdraudētas cita cilvēka tiesības.